

Handleiding voor gebruik en implementatie van de screeningstool 'onderzoeksgeïnformeerde van studiemateriaal' in de lerarenopleidingen.

Het project 'onderzoeksgeïnformeerde studiemateriaal'¹ heeft tot doel de onderzoeksgeïnformeerde van het studiemateriaal in de lerarenopleidingen te stimuleren. De projectgroep omschreef eerst het begrip onderzoeksgeïnformeerde en operationaliseerde het begrip om een screeningsinstrument te ontwikkelen. Vijf categorieën werden geformuleerd, ze werden aangevuld met varianten die een concrete invulling geven aan de kenmerken. De kenmerken zijn toepasbaar in alle vakdomeinen, ze zijn niet gericht op een kwaliteitsoordeel en ze zijn meetbaar zonder een uitspraak te doen over de keuzes die een lector maakt bij het uitwerken van het studiemateriaal. Het laatste kenmerk is van een andere aard dan de vorige, omdat het eerder te maken heeft met de opbouw van de cursus dan met de inhoud ervan.

Kenmerken van onderzoeksgeïnformeerde van studiemateriaal
1. Gebruik van wetenschappelijke bronnen
2. Beschrijving van onderzoek in de cursus
3. Verscheidenheid van (onderzoeks-)bronnen
4. Gebruik van referenties
5. Gebruik van (vak-)didactisch onderzoek bij cursusopbouw

De kenmerken werden vertaald naar 1 of 2 kernvragen per kenmerk. De varianten werden geformuleerd via stellingen, die een bewustwordingsproces tot doel hebben. Zo krijgt een lector input over de wijzen waarop onderzoeksgeïnformeerde in het studiemateriaal vorm kan krijgen. De feedback die gegeven wordt na het invullen van de vragenlijst, geeft de lector een beeld over de mate waarin de kenmerken in het eigen studiemateriaal al dan niet gerealiseerd wordt met tips voor eventuele verbetering.

De screeningstool wordt zo een kwaliteitsinstrument dat een input biedt voor de interne professionalisering van de lectoren. De screeningstool is uitdrukkelijk niet bedoeld om te evalueren, maar om het bewustzijn van en het inzicht in onderzoeksgeïnformeerde bij lectoren te verhogen.

Om te onderzoeken op welke wijze het instrument in een opleiding gebruikt en geïmplementeerd kan worden, kozen we voor het model 'analyse van innovatieve processen' (AIP-model) zoals uitgewerkt door Prof. R. Vandenberghe². Dit model laat toe innovatieprocessen in detail te beschrijven en te verklaren. Het model werd vertaald naar vragenlijsten en afgenomen bij 88 lerarenopleiders en 18 leidinggevendenden. Uit de antwoorden formuleren we verbeteringsuggesties naar onderzoeksgeïnformeerde van studiemateriaal en tips om de communicatie over dit thema tussen leidinggevendenden en lerarenopleiders te faciliteren.³

Om de adviezen beter te kaderen nemen we in deze handleiding een samenvatting op van de resultaten van de bevragingen. Daarna bespreken we de concrete adviezen.

¹ School of Education, 2012-2014, Groep T, CVO Limlo, KHLeuven, Thomas More en HUB-KAHO.

² Vandenberghe, R., De Wever, H. en D'hertefelt, M. (1994): *Het AIP-model. Een instrument voor begeleiding*. In: *Schoolleiding en -begeleiding*, Aflevering 10.

³ Het volledige onderzoek kan geraadpleegd worden als bijlage van het onderzoeksrapport

1. Algemene besluiten uit de bevraging

1.1. Onderzoeksgeïnformeerdeheid

De meerderheid van de bevroagde lectoren vindt onderzoeksgeïnformeerdeheid van het cursusmateriaal belangrijk. De perceptie van hoe dit leeft bij collega's is echter minder, we vermoeden dat hier in het team weinig over gecommuniceerd wordt. Ook de beleidsverantwoordelijken hechten veel belang aan onderzoeksgeïnformeerdeheid. Zij vermoeden echter dat hun medewerkers er minder belang aan hechten of geven aan niet goed te weten wat de medewerkers erover denken. Op de reële graad van onderzoeksgeïnformeerdeheid hebben ze geen zicht. Anderzijds vermelden ze het gevoel van een voorzichtige evolutie in de richting van méér aandacht voor het thema. Lectoren geven aan dat het item 'onderzoeksgeïnformeerdeheid' belangrijk is om studenten kaders mee te geven en hen kritisch te leren denken. Hierin volgen ze enkele beleidsmedewerkers.

De meningen zijn echter verdeeld: een niet onbelangrijke groep lectoren vindt onderzoeksgeïnformeerdeheid niet altijd belangrijk. Ze laten dit afhangen van het opleidingsonderdeel of de opleidingsfase. Enkele lectoren menen dat dit item te hoog gegrepen is voor het studentenpubliek, voor sommige andere lectoren is het belang van onderzoeksgeïnformeerdeheid afhankelijk van het opleidingsonderdeel of van de opleidingsfase. Dit lijkt ons een cruciaal thema om ter discussie te stellen in de lerarenopleiding.

1.2. De screeningstool

Wanneer het gaat om de screeningstool, zien lectoren vooral nut in bewustwording en feedback. Het is opvallend hoeveel lectoren dit uitdrukkelijk in de toelichting vermelden. Dit gegeven ligt helemaal in de lijn van de doelstelling van het project om met de screeningstool vooral bewustwording bij lectoren te vergroten.

Tegelijk wijzen enkelen erop dat de concepten die gebruikt worden in de screeningstool niet altijd duidelijk zijn en dat de feedback beperkt is.

Een belangrijke toevoeging gaat naar het aspect van de 'vrijblijvendheid' van de screeningstool. Enerzijds beoordelen de lectoren dit als positief, anderzijds blijft bij een aantal onder hen de angst dat het instrument alsnog evaluatief en normerend gehanteerd zal worden.

Niet alleen vermelden ze hierbij het gevaar dat de screening sociaal wenselijk zal ingevuld worden, maar interessant is ook dat ze aangeven dat het niet de bedoeling is een cursus aan te passen ivf de screeningstool, terwijl dit tekort zou doen aan het uiteindelijke doel van de cursus.

De beleidsverantwoordelijken geven de screeningstool een hoge 'waarde', ook in de perceptie van hun medewerkers. Ook voor hen is bewustwording en feedback een belangrijk voordeel van de tool, ook zij verwijzen naar het gevaar van sociale druk of de tool

als doel op zich.

Bijkomend interessant voordeel dat beleidsverantwoordelijken aanhalen is de laagdrempelige vorm van professionalisering en de ervaren nood aan kadering en ondersteuning.

1.3. Acties van lectoren ter verbetering van onderzoeksgeïnformeerdeheid

Zeer veel lectoren geven aan dat ze up to date blijven via het doornemen van literatuur en het volgen van bijscholingen. Enkele lectoren vermelden expliciet dat ze gebruik maken van meerdere (wetenschappelijke) bronnen, een flink aantal heeft het over méér referenties vermelden en doorgeven aan studenten. Lectoren werken doorgaans dus wél informatiegebaseerd, maar in mindere mate onderzoeksgeïnformeerd.

Een beperkte groep verwijst in de toelichting naar het belang van professionaliseringsinitiatieven ifv onderzoeksvaardigheden
Slechts enkele lectoren geven aan ook zélf onderzoek te doen.

De beleidsmedewerkers geven aan niet echt een zicht te hebben op wat lectoren en teams aan initiatieven ivm dit thema nemen.

1.4. Perceptie bij lectoren ivm acties van leidinggevenden ter verbetering van onderzoeksgeïnformeerdeheid

Het is duidelijk dat lectoren zich niet gesteund voelen door het beleid wanneer het gaat om het stimuleren van onderzoeksgeïnformeerdeheid. Ze verwijzen hierbij naar de hoge werkdruk en het niet apart opnemen van bewerking van cursusmateriaal in de taakbelasting.

Ook de aanwezigheid van vakliteratuur en –tijdschriften blijkt niet echt gekend. Gaan lectoren dan in hun eentje op zoek naar vakliteratuur?

In de toelichting vermelden lectoren wel een aantal professionaliserings- en begeleidingsinitiatieven ifv onderzoeksgerichtheid. Het is opmerkelijk dat dit zo uitdrukkelijk beschreven wordt. Enkele lectoren voelen een groeiende aandacht voor dit thema in de hogeschool.

Een interessante suggestie van lectoren handelt over het stimuleren van leesgroepen. Een gelijkaardige toelichting verwijst naar het inzetten van kritische vrienden bij het gebruik van de screeningstool. Ook dit kan door het beleid gestimuleerd en ondersteund worden.

Beleidsverantwoordelijken verwijzen eveneens naar professionalisering, maar ook naar evaluatiegesprekken en richtlijnen. Het is opmerkelijk dat lectoren dit laatste aspect nauwelijks aanhalen.

Beleidsverantwoordelijken geven soms literatuur door aan lectoren, dit beschouwen ze als een vorm van ‘aansporen’ die wellicht getuigt van congruentie tussen visie en beleidsacties.

2. Adviezen voor het gebruik en de implementatie in de opleidingen

De screeningstool 'onderzoeksgeïnformeerd studiemateriaal' heeft tot doel lectoren bewust te maken van de mate waarin ze hun studiemateriaal op (onderzoeks-)bronnen baseren en dit voor studenten ook expliciteren. Na het screenen van het eigen studiemateriaal wordt feedback gegeven in de vorm van een aantal praktische tips.

Zo vormt de screeningstool één instrument om de onderzoeksgeïnformeerde van studiemateriaal te stimuleren in opleidingen. Daarnaast kunnen nog andere acties ondernomen worden vanuit het beleid.

Op basis van de gegevens uit een bevraging bij 88 lerarenopleiders en 18 leidinggevenden formuleren we adviezen. We volgen hierbij het AIP-model⁴, zodat een eerste luik van de adviezen handelt over de perceptie van het begrip 'onderzoeksgeïnformeerde' en van de screeningstool en het stimuleren van het belang ervan. Een tweede reeks adviezen belicht beleidsondersteunende acties voor individuele lectoren. Tenslotte geven we acties vanuit het beleid naar teams toe.

2.1. 'onderzoeksgeïnformeerde' op het menu plaatsen én warm houden

Uit de bevraging leiden we af dat lectoren geen probleem lijken te hebben met het begrip 'onderzoeksgeïnformeerde'. De meesten onder hen vinden het belangrijk en scholen zichzelf inhoudelijk bij.

Onderzoeksgeïnformeerde blijkt echter geen actief thema te zijn in teams en ook de wijze waarop het beleid dit percipieert en/of het ondersteunt is voor lectoren niet echt duidelijk. Zelfs het concept op zich wordt niet eenduidig ingevuld. Een belangrijke bevinding uit de bevraging is dat enkele lectoren een hogere graad van onderzoeksgeïnformeerde niet vinden passen bij studentenpubliek, en dat enkele andere lectoren dit sterk afhankelijk vinden van de opleidingsfase of het opleidingsonderdeel. Dit vraagt in de opleidingen zeker een diepgaandere discussie.

Een zichtbare visie, het stimuleren van de screeningstool en het transparant gebruik ervan kunnen, samen met een duidelijk congruente aanpak vanuit het beleid, het concept 'onderzoeksgeïnformeerde' inhoud geven en een plaats in de opleiding.

2.1.1. Een invulling voor onderzoeksgeïnformeerde expliciteren⁵

Het Europese kwalificatieniveau 6 geeft aanwijzingen over het belang van de aanwezigheid van onderzoek en onderzoeksgegevens in de professionele bacheloropleidingen. Deze richtlijnen situeren zich op het niveau van de opleiding en vormen een belangrijke norm waar de opleiding naartoe werkt.

⁴ Analyse van Innovatieve Processen, Prof. R. Vandenberghe (1994).

⁵ Simon Sinek 'The Golden Circle'

Om een visie (why) rond onderzoeksgeïnformeerde in de opleiding te ontwikkelen, is een antwoord nodig op volgende vragen:

- Wat betekent onderzoeksgeïnformeerde in je opleiding?
- Hoe en waar maak je een onderscheid tussen informatiegebaseerd⁶⁶ en onderzoeksgeïnformeerde studiemateriaal?
- Wat is het doel van onderzoeksgeïnformeerde ivm de opleiding en waar wil je dus klemtonen leggen?
- Wat is de rol van de onderzoekende houding van de lector als model voor de student en hoe hangt dit samen met de onderzoeksgeïnformeerde van studiemateriaal?

Een duidelijk doel geeft aanwijzingen (how) als antwoord op volgende vragen:

- Is éénzelfde graad van onderzoeksgeïnformeerde nodig in alle opleidingsonderdelen en in alle opleidingsfasen?
- Wat is de minimale graad van onderzoeksgeïnformeerde in alle opleidingsonderdelen en in alle opleidingsfasen?
- In welke mate is éénvoudigheid van belang over de opleidingsonderdelen ivm referentiewijze, ivm wijze waarop onderzoek beschreven wordt in het cursusmateriaal, ivm de wijze waarop de conceptuele opbouw van cursusmateriaal bepaald wordt door onderzoek, ...?
- Hoe zorgen we ervoor dat de onderzoeksgeïnformeerde van studiemateriaal een meerwaarde (en geen ballast) wordt in het leerproces van studenten?
- Hoe maken we de onderzoekende houding van lectoren zichtbaar als model voor studenten. Welke plaats krijgt de onderzoeksgeïnformeerde van studiemateriaal hierin?

Deze aanwijzingen geven invulling aan richtlijnen (what) over:

- de wijze van refereren en het gebruik van referentielijsten
- de graad van onderzoeksgeïnformeerde in (een keuze) van opleidingsonderdelen en opleidingsfasen
- een conceptuele gids voor het verhogen van onderzoeksgeïnformeerde van studiemateriaal
- de wijze waarop studenten leren omgaan met onderzoeksgeïnformeerde in functie van hun leerproces
- de wijze waarop de onderzoekende houding van docenten tot uiting komt in het hanteren en toelichten van onderzoeksgegevens in het studiemateriaal

2.1.2. De screeningstool inzetten op transparante wijze

⁶⁶ Het studiemateriaal is gebaseerd op bronnen, maar niet op onderzoeksgegevens

De screeningstool wordt in de bevraging door lectoren gepercipieerd als een krachtig instrument voor bewustwording. Door beleidsmedewerkers werd het in de bevraging een 'laagdrempelig professionaliseringsinstrument' genoemd.

Tegelijk is het erg belangrijk de risico's te beperken: lectoren vermelden immers meteen een gevaar van controle en evaluatie. Ze verkiezen duidelijk de vrijblijvendheid van het instrument. Dit strookt ook met de doelstellingen van de projectgroep bij het uitwerken van de screeningstool als een stimulans voor lectoren om de onderzoeksgeïnformeerde van hun studiemateriaal kritisch door te lichten en eventueel te verbeteren.

Enkele aanbevelingen vanuit de bevraging:

- Een kader over onderzoeksgeïnformeerde in de opleiding (zie hoger) geeft de lector een transparanter beeld over de verwachtingen en dus een rustiger gevoel bij het gebruiken van de screeningstool.
- Onderzoeksgeïnformeerde is niet echt een thema in de opleidingsteams. Vermeld de screeningstool daarom op elk document ivm onderzoeksgeïnformeerde én de wijze waarop die in de opleiding gehanteerd (kan) worden.
- Stimuleer lectoren om de screeningstool als vakgroep te gebruiken zodat de communicatie erover gestimuleerd worden én lectoren ook van mekaar leren.
- Spoor lectoren aan de screeningstool te gebruiken, samen met een kritische vriend.
- Een eenvoudige (en niet bedreigende) opstap om de screeningstool te gebruiken is de doorlichting van gebruikte handboeken.
- Vraag niet naar resultaten maar naar concrete, door de lector geformuleerde, verbeter tips. Zo vermijd je dat lectoren de tool gaan zien als een evaluatie-instrument, eerder dan als een stimulans. Verzamel de verbeter tips van een team, zodat lectoren mekaar inspireren. Vermeld dit telkens je naar de screeningstool verwijst of het gebruik ervan stimuleert.
- Plan het gebruik van de screeningstool in een visiebespreking en/of professionaliseringstraject over het thema 'onderzoek'.

2.1.3. Onderzoeksgeïnformeerde leiding geven

'Teach as you preach' is niet enkel bedoeld voor de lector. Ook als beleidsverantwoordelijke kan je congruent handelen ivm onderzoeksgeïnformeerde. Door beslissingen en informatie te onderbouwen vanuit literatuur- en onderzoeksgegevens, krijgen lectoren een beeld over de toepasbaarheid van deze concepten. Op deze wijze blijft 'onderzoeksgeïnformeerde' ook 'leven' in een opleiding.

2.2. Beleidsondersteunende acties voor individuele lectoren

Lectoren voelen zich volgens de bevraging weinig ondersteund in het verhogen van de onderzoeksgeïntereerdheid van hun studiemateriaal. Het gaat dan vooral om de zichtbaarheid van deze opdracht in hun taakinvoering. Lectoren vermelden in de bevraging voorbeelden van professionaliseringsinitiatieven ivm onderzoeksvaardigheden, die hen inspireren.

2.2.1. Onderzoeksgeïntereerdheid bewaken als expliciete taak van de lector

De groei in inhoudelijke deskundigheid van de lector en de weerslag ervan in het studiemateriaal wordt wel gesuggereerd in taakinvoeringen, maar alleen voor startende lectoren expliciet vermeld. Geen van de lectoren vermeldt in de bevraging dit thema als item voor evaluatie, terwijl beleidsverantwoordelijken dit wél aangeven.

Enkele aanbevelingen:

- Niet enkel bij de aanvang van de loopbaan in een taakinvoering de uitwerking van studiemateriaal opnemen, maar dit op regelmatige basis hernemen (om de twee of drie jaar).
- De wijze/mate waarop de lector zich informeert over onderzoek in zijn vakgebied opnemen in functionerings- en evaluatierichtlijnen.
- Het delen en uitwisselen van expertise rond onderzoeksresultaten stimuleren door 'leesgroepen' te integreren in het takenpakket van de lector. Deze leesgroepen functioneren als een vorm van professionele leergemeenschap. Regelmatige opvolging van hun werk via briefing op vergadering of via functioneringsgesprekken beklemtonen het belang van dit thema in het functioneren van de lector.

2.2.2. Professionaliseren van het team

Het feit dat een groot aantal lectoren in de bevraging verscheidene professionaliseringsinitiatieven vermeldt, wijst erop dat ze deze een meerwaarde vinden in het vergroten van de onderzoeksgeïntereerdheid van hun studiemateriaal.

Een professionaliseringstraject aanbieden dat focust op onderzoeksvaardigheden (waaronder het opzoeken en interpreteren van onderzoeksliteratuur) geeft zeker aan dat de opleiding belang hecht aan onderzoeksgeïntereerdheid. Uiteraard kan de screeningstool deel uitmaken van dit traject (zie hoger).

Om het thema levend te houden blijft het best een agendapunt op overlegmomenten met het team waardoor de professionalisering via verschillende kanalen kan gebeuren:

- De verwijzing naar de screeningstool bij de selectie van nieuwe handboeken of bij nieuwe of herwerkte studiematerialen.

- Het uitwisselen van verbetertips in het team naar aanleiding van het gebruik van de screeningstool (zie hoger).
- Verslaggeving van leesgroepen (zie hoger) en uitwisselen van recente literatuur- en onderzoeksgegevens (zie verder).
- Het regelmatig op de agenda plaatsen van input van onderzoekers uit het studiegebied of extern, geeft niet alleen rechtstreekse inhoudelijke informatie, maar scherpt bij sommige docenten ook de motivatie aan om zelf aan onderzoek te doen.
- Het faciliteren van een dubbele kerntaak, onderwijs én onderzoek, is wellicht niet haalbaar/wenselijk voor alle leden van het onderwijsteam. De docenten die zo'n dubbele kerntaak opnemen, kunnen echter makkelijk regelmatig kleine inputs geven om de onderzoeksgeïnformeerdeheid in het team bespreekbaar te houden.
- Een eenvoudige suggestie (aangereikt door een beleidsverantwoordelijke), die opnieuw een voorbeeld is van congruentie in de beleidsvoering, is het op regelmatige basis doorgeven van literatuursuggesties aan een team van of aan individuele lectoren. Telkens weer vormt dit een aansporing om ook zelf met nieuwe input aan de slag te gaan, maar ook om literatuursuggesties onderling te delen.

2.2.3. Lectoren in contact brengen met het bibliotheekaanbod

In de bevraging gaven docenten aan te weinig literatuur- en onderzoeksmateriaal ter beschikking te hebben. Enkele docenten benadrukken vooral de onbekendheid van startende docenten met het aanbod van de bibliotheek.

Er blijkt dus een kloof te bestaan tussen de werking van de bibliotheek en het gebruik ervan door de docenten. Infomomenten, georganiseerde aandacht voor de bibliotheek tijdens vergaderingen, ... kunnen de kloof te dichten en de werking en het gebruik van de bibliotheek verbeteren.

Enkele aanbevelingen:

- In het begeleidingstraject voor startende lectoren expliciet aandacht geven aan de werking en het gebruik van de bibliotheek.
- Richtlijnen uitwerken en bekend maken ivm aankoopssuggesties door lectoren en abonnering op vakliteratuur.
- De nieuw aangekochte literatuur op een eenvoudige wijze ter beschikking stellen voor de lectoren (vb. via een Nieuwsbrief).
- Gegevens over het aangekochte materiaal en de eventuele lacunes en over de beschikbare digitale bronnen jaarlijks door de bibliotheekmedewerkers laten toelichten voor het team.

2.3. Acties van het lectorenteam stimuleren

Uit de bevraging leren we dat noch lectoren, noch beleidsverantwoordelijken een goed zicht hebben op wat hun collega's/medewerkers aan initiatieven nemen ivf onderzoeksgeïnformeerdeheid. Het zichtbaar maken en stimuleren van acties in het team vormt dus een belangrijke aanbeveling. Zowel lectoren als beleidsverantwoordelijken wijzen op het nadeel dat vrijblijvendheid in de aanpak

van onderzoeksgeïnfomeerdheid meebrengt. Tegelijk verwoorden beide groepen ook het risico dat vasthangt aan het gebruik van de screeningstool als evaluatief of controle-instrument. Lectoren kunnen, zodra ze vermoeden dat het instrument evaluatief wordt gebruikt, ervoor kiezen sociaal wenselijke antwoorden te geven waardoor vele kansen verdwijnen tot sensibilisering. Het is dus zaak het risico te vermijden en het nadeel van vrijblijvendheid tot een sterkte om te buigen.

Het verbeteren van de onderzoeksgeïnfomeerdheid in een opleiding is een vorm van onderwijsinnovatie die kracht krijgt door het engageren van het team tot een professionele leergemeenschap⁷. Kenmerkend hierbij zijn drie mekaar versterkende factoren: de persoonlijke capaciteit, de interpersoonlijke capaciteit en de organisatorische capaciteit.

Van een individuele lector mag worden verwacht dat hij/zij actief en kritisch kennis kan construeren en kennis uit literatuur en onderzoek kan integreren.

Om de interpersoonlijke capaciteit van de professionele leergemeenschap optimaal te benutten, is het nodig de visie op leren en op onderwijs regelmatig met mekaar te bespreken zodat een gelijkgerichtheid aanwezig is/ontstaat (zie hoger, visie-ontwikkeling).

Om dit soort samenwerking te stimuleren is de zorg voor organisatorische componenten belangrijk:

- Het aanwezig stellen van bronnen (zie hoger, bibliotheek) en tijd (zie taakinvulling)
- Het structureel mogelijk maken en inbedden van overlegmomenten voor 'leesgroepen', professionaliseringstrajecten en professionaliseringsinitiatieven (apart of als regelmatig agendapunt in een vast overleg) (zie hoger).
- Een cultuur van onderzoeksgeïnfomeerdheid installeren en bewaren (zie hoger)
- Onderzoeksgeïnfomeerdheid als thema in gedeeld leiderschap aanpakken: door het team te ondersteunen via gezamenlijke visie-ontwikkeling, gerichte professionalisering en het creëren van tijd en fysieke en mentale ruimte, kan de verantwoordelijkheid voor onderzoeksgeïnfomeerdheid gedeeld worden. Een team dat hierop aangesproken én gewaardeerd wordt, stimuleert elk lid om mee te stappen in het proces. Zo wordt vrijblijvendheid een versterkende en motiverende factor.

Tot slot

De aanbevelingen om onderzoeksgeïnfomeerdheid in de lerarenopleidingen aan te pakken en te ondersteunen, en de tips bij het gebruik van het screeningsinstrument, ontstonden vanuit de bevraging van lectoren en hun leidinggevendenden, gekaderd in een model voor analyse van innovatieve processen.

Het creëren van een gedeelde visie op onderzoeksgeïnfomeerdheid en de rol ervan in het opleiden van leraren, het samen ontwikkelen van richtlijnen voor het verbeteren van studiemateriaal ifv het concrete leerproces van studenten, het warm houden van de belangrijkheid van onderzoeksgeïnfomeerdheid, het ondersteunen en professionaliseren van individuele lectoren en teams en het stimuleren en faciliteren van acties in teams, vormen noodzakelijke elementen in deze onderwijsinnovatie.

⁷ Verbiest, E. (2011): Leren innoveren. Antwerpen, Garant.